

İLKÖĞRETİM ODAKLI BİLİMSEL YAYINLARDA SÖZLÜK KULLANMA DURUMU

*Emine KOLAÇ**

ÖZET

Betimsel nitelik taşıyan bu araştırma ilköğretim odaklı bilimsel yayınlarda sözlük kullanma durumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler nicel veri kapsamında frekans ve yüzdelerle analiz edilmiştir.

Araştırma evrenini, Türkiye’de yayınlanan “ilköğretim” odaklı bilimsel yayınlar, örneklemini ise İlköğretim-Online Dergisi’nde (İOO) yayınlanan 298 makale oluşturmaktadır. İlköğretim-Online Dergisi; hakemli, ilköğretim odaklı her konu alanından makaleye yer veren elektronik bir dergidir.

Araştırma ile elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonunda incelenen 298 bilimsel yayının sadece birinde sözlükten yararlanıldığı, 6314 kaynak içinde “sözlük odaklı” üç kaynağa yer verildiği görülmüştür.

Araştırmada elde edilen sonuçların; ilköğretim odaklı bilimsel yayınlarda sözlük kullanma durumuna ilişkin bilgiler vermesi, var olan durumu gözler önüne sermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözlük, İlköğretim, Bilimsel Yayın.

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ekolac@gmail.com

**USE OF DICTIONARY IN ELEMENTARY EDUCATION
ORIENTED SCIENTIFIC PUBLICATIONS****ABSTRACT**

The main purpose of this descriptive study is to determine use of dictionary in elementary education oriented scientific publications. Research was conducted through survey model which aims at representing a situation in the past or currently exists. Data of the study were collected by documentary analysis out of qualitative research method. Obtained data were analyzed with frequencies and percentages in the scope of quantitative data.

Universe of the study consisted of 298 articles published in Elementary Education Online Journal (EEO). EEO is an electronic, peer reviewed scholarly journal which publishes elementary education oriented articles from all subject fields.

Results of the data analysis of the study show that in only one article out of 298 scientific publications dictionary was used, and three dictionary oriented resources were took place in 6314 references.

It is thought that results of the study are important in terms of giving information about use of dictionary in elementary education oriented scientific publications and identifying the existing situation.

Key Words: Dictionary, Elementary Education, Scientific Publication.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze dilin sözcüklerini taşıyarak dilbilimcilerin ve araştırmacıların en önemli başvuru kaynaklarından biri olma özelliğini koruyan sözlükler aynı zamanda bir dilin dünya üzerindeki varlığının en somut göstergeleri olarak da nitelendirilebilir.

Sürekli bir okuma için değil, gereksinim duyulan durumlarda başvurmak üzere hazırlanan sözlükler, gerek anadili, gerek yabancı dil öğreniminde en yararlı araçlardan biridir (Kaya, 2007, 27).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Sözlükle ilgili olarak günümüze değin pek çok tanımın yapıldığı, işlevlerine ilişkin bilgiler verildiği görülmektedir. Bu tanımlara bakıldığında kiminin kişiye özgü kiminin de sözlüğe dayalı tanımlar olduğu dikkat çekmektedir. İnternet ortamında TDK Büyük Türkçe Sözlük'te sözlüğün tanım ve işlevine ilişkin bilgiler verilirken aynı zamanda diğer sözlüklerdeki tanım ve açıklamalar da verilmektedir. Sunulan ayrıntılı ve derli toplu bilgiler araştırmacı ve kullanıcılara büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu veri kaynağından hareketle sözlükle ilgili olarak yapılan tanımlar şu şekilde sıralanabilir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>):

- *Güncel Türkçe Sözlük*: Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat: Türkçe Sözlük, Tarama Sözlüğü, Fransızca-Türkçe Sözlük, Türkçeden Almancaya Sözlük.
- *Dilbilim Terimleri Sözlüğü (1949)*: Osm. Lügat. Bir dilin eski ve yeni bütün sözlerini veya belli bir çağdaki kelimelerini belli bir sıra ile alarak onları anlam, türetim, karşılıklı ilgi ve daha bu gibi türlü bakımlardan birine veya bir kaçına göre açıklayan kitap.
- *Gramer Terimleri Sözlüğü (2003)*: Bir dildeki kelimeleri esas alarak, onların temel anlamlarını, kazandıkları yan anlamlar ile başka kelimelerle kurdukları ifadelerdeki anlam inceliklerini, değişik kullanımlarını, deyimlerini gösteren ve o dilin bütün söz varlığını içine alan kitap. Sözlükler genellikle alfabe sırasına göre düzenlenir. Ancak, kavram alanlarına ve çeşitli konulara göre düzenlenen sözlük türleri de vardır: Türkçe Sözlük, Osmanlıcadan Türkçeye Sözlük, Deyimler Sözlüğü, Mecazlar Sözlüğü, Köken Bilgisi Sözlüğü vb.
- *Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü (1974)*: İng. dictionary, glossary. Bir dilin ya da bir dilin bir bölümünün sözcüklerini genellikle abece sırasına (kimi zaman konu ya da kavram alanlarına) göre toplayan, bunların aynı dilde tanımlarını yapan veya başka bir dildeki karşılıklarını veren kitap.
- *Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü (1948)*: Osm. Lügat. Bir dilin belli bir çağdaki kelimelerini veya bütün sözlerini belli bir sıra ile alarak anlamları, türevleri, aralarındaki ilgileri gibi türlü bakımlardan birine veya bir kaçına göre açıklayan kitap.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

- *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü (1972)*: İng. Dictionary. Bir dilin sözcüklerini alfabe sırasıyla açıklayan kitap.

Bu tanımların yanı sıra Vardar ve Aksan'ın da sözlüğe yönelik tanımlamalarda buldukları görülmektedir. Vardar (1998, 191); bir dildeki sözcüksel birimlerin tümünü ya da bir bölümünü, genellikle abecesel düzen, kimi durumlarda da konulara ya da kavramsal alanlara göre tanımları, tanıkları, söylenişleri, kökenleri, kullanımları, dilbilgisi ulamları, eşanlamlıları vb. ya da bir başka dildeki karşılıkları ile sunan yapıt olarak sözlüğü tanımlarken Aksan(1985); bir dilin etkin ya da birden çok söz varlığını söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren bağımsız biçim birimleri temel alarak bunların başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir söz varlığı kitabı şeklinde sözlüğü tanımlamaktadır.

Yapılan bu tanımlardan yola çıkarak sözlüğün; milleti millet yapan en önemli unsur olan ve millî kültürün geçmişten geleceğe taşıyıcısı konumunda bulunan dilin söz varlığını taşıyarak o dilin dünya üzerindeki en somut göstergesi olduğu söylenebilir.

Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini de yansıtarak hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir (Aksan, 1996, 11).

Sözlük, dil konusundaki birincil kaynak olarak gösterilebilir. Çünkü bir dil hakkında bilgi edinmek için önce onun iki kaynağına, sözlük ve gramerine başvurulur. Sözlük dilin malzemesini, kelimelerini toplar, gramer de bunların kullanılmasıyla ilgili kuralları verir (İlaydın, 1953, 128).

Yapılan tanım ve değerlendirmeler, sözlüğün işlevlerini de içerecek şekilde toparlandığında ortaya çıkan tablo şu şekilde özetlenebilir. Sözlük:

1. Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış söz varlığının temel anlamlarını, kazandıkları yan anlamları söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla vererek açıklamalarda bulunur.
2. Dilin söz varlığının başka dillerdeki karşılıklarını verir.
3. Dilin sözvarlığının dünya üzerindeki somut göstergesidir.
4. Anadili eğitiminde önemli bir kaynaktır.
5. Bir dili geçmişten geleceğe taşıyan temel başvuru kitabıdır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

6. Bir dildeki bütün sözcükleri bünyesinde taşıdığı için dilde ölçünlüğü sağlayan bir etmendir (Durmuşoğlu, 1990, 111; Aksan, 1997, 233).

7. Genellikle alfabe sırasına göre düzenlenir. Ancak kavram alanlarına ve çeşitli konulara göre düzenlenen türleri de vardır: Türkçe Sözlük, Osmanlıcadan Türkçeye Sözlük, Deyimler Sözlüğü, Mecazlar Sözlüğü, Köken Bilgisi Sözlüğü gibi (Göçer, 2001, 393).

8. Barındırdığı kelime hazinesinden dolayı bir milletin aynasıdır. Çünkü bu kelimeler, o milletin hayat tarzı, duyuş düşünüşü ve diğer milletlerle olan etkileşimleri hakkında ipuçları verir (Erbay, 2002, 130).

9. Baştan sona kadar okunan kitap değildir ancak dilin anayasası olmak gibi çok önemli bir görevi vardır. Çünkü sözlük, yalnız dilin söz varlığını (vokabüler) toplamakla kalmaz; dili korur, onu bozulup yozlaşmaktan kurtarır. Bu özellikleriyle dilin yapı taşı denilebilecek üstün bir değer taşır (Böler, 2006, 102).

Sözlükler yapı ve işlevleri açısından üç grup altında toplanabilir (Aksan, 1995, 75-76):

1. Bir ya da birden çok dilin sözvarlığını işleme bakımından:

- a. Tek dilli
- b. Çok dilli sözlükler

2. Abece sırasının temel alınıp alınmamış olmasına göre:

- a. Abecesel sözlükler
- b. Kavram (ya da kavram alanı) sözlükleri

3. Ele alınan söz varlığının niteliğine göre:

- a. Genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri, ansiklopedik sözlükler)
- b. Lehçebilim sözlükleri
- c. Eş anlamlı, eşadlı, ters anlamlı öğeler sözlükleri
- ç. Yabancı öğeler sözlükleri
- d. Tarihsel sözlükler
- e. Köken bilgisi sözlükleri
- f. Uzmanlık alanı sözlükleri (terim sözlükleri)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

- g. Argo sözlükleri
- h. Deyim ve atasözü sözlükleri
- ı. Anlatımbilim sözlükleri
- i. Sanatçı ve metin sözlükleri
- j. Yanlış yerleşmiş öge sözlükleri
- k. Tersine sözlükler ve başka sözlük türleri

İletişimin tam ve doğru olarak gerçekleşmesi dilin yapıtaşları olan sözcüklerin anlam boyutlarının iyi bilinmesine bağlı olduğu kadar yerli yerince kullanılmasına da bağlıdır. Dilin gücü, onun yapısını, anlatım olanaklarını iyi bilmek ve uygulamakla ortaya çıkmaktadır (Çotuksöken, 2002, 181-184; Başkan, 1998, 145). Bu da ancak sözlüklerin temel başvuru kaynağı olarak düzenli bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür.

Sözlükler, bireylerin sözcük dağarcıklarının zenginleşmesinde önemli bir kaynak durumundadır. Sözcük dağarcığının zenginliği insan ilişkilerinde önemli bir üstünlük sağlar. Düşünce ve duygularını uygun sözcüklerle anlatan kimselerin başkalarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurabildikleri bilinen bir gerçektir (Kavcar ve diğerleri, 1997, 6-7). Dilin doğru ve kurallara uygun olarak kullanımında, okuduğunu anlamada ve sözcüklere en doğru anlamı yüklemeye, sözcüklerin yazımında ve sesletiminde, kısacası yazılı ve sözlü anlatımın eksiksiz olarak gerçekleştirilmesinde sözlükler temel başvuru kaynağı durumundadır.

Bilimsel yayınların gücü sadece araştırma boyutuyla değerlendirilemez. Araştırmanın nasıl ifade edildiği ve yazıya döküldüğü son derece önemlidir. Bilimsel yayınların gücü kullanılan dil ile doğru orantılıdır. Güçlü bilimsel yayınlar ancak kullanılan sözcüklerin yapı, anlam ve işlev açısından iyi tanınması ve yerli yerince kullanılmasıyla ortaya çıkabilir. Bu da dilin söz varlığını bünyesinde taşıyan sözlüklerin bilinçli ve düzenli kullanımıyla mümkündür.

Bu araştırma ilköğretim odaklı bilimsel yayınlarda sözlük kullanma durumunun belirlenmesi amacıyla desenlenmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

Türkiye’de <http://ilkogretim-online.org.tr/> internet adresinden yayın yapan, 2002 yılı Ocak ayından beri yayında olan ve toplam 19 sayısı bulunan, hakemli, elektronik dergi konumundaki

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

İlköğretim-Online Dergisi'nde (İOO) yayınlanan 298 makale ve bu makalelerde geçen 6314 kaynak ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Betimsel nitelik taşıyan bu araştırma ilköğretim odaklı bilimsel yayınlarda sözlük kullanma durumunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde (Karasar, 1999, 77) desenlenmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler nicel veri kapsamında frekans ve yüzdelerle analiz edilmiştir.

Araştırma evrenini, Türkiye'de yayınlanan "ilköğretim" odaklı bilimsel yayınlar oluşturmaktadır. Örneklemi ise İlköğretim-Online Dergisi'nde (İOO) yayınlanan 223 makale oluşturmaktadır.

İlköğretim-Online Dergisi; <http://ilkogretim-online.org.tr/> internet adresinden yayın yapan, 2002 yılı Ocak ayında yayına başlayan, toplam 19 sayısı bulunan, hakemli, elektronik bir dergidir. Sadece internet üzerinden yayınlanmaktadır. İlköğretim odaklı her konu alanından makale dergide yer alabilmektedir. 2002-2006 yılları arasında yılda iki kez yayınlanan dergi 2007 yılından beri yılda üç kez yayımlanmaktadır. DOAJ, IndexCopernicus, AERA eJournals in Education, NewJour, EBSCO ve ULAKBİM tarafından dizinlenmektedir.

Derginin örneklem olarak alınmasında yayın politikasının ve amacının araştırmanın amacıyla örtüşmesi, arşivinin erişime açık olması etkili olmuştur.

Dergide yayınlanan toplam 298 bilimsel yayın belirlenen amaç doğrultusunda incelenmiş ve betimlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle araştırma betimsel bir özellik taşımaktadır. Elde edilen veriler nicel veri kapsamında frekans ve yüzdelerle analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bilimsel yayınların yıllara göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Tablo 1. Bilimsel yayınların yıllara göre dağılımı

Yıl	Cilt	Sayı (f)	Yayın sayısı (f)	
2002	I	1	6	12
		2	6	
2003	II	1	9	19
		2	10	
2004	III	1	7	16
		2	9	
2005	IV	1	9	15
		2	6	
2006	V	1	13	29
		2	16	
2007	VI	1	16	49
		2	16	
		3	17	
2008	VII	1	21	69
		2	22	
		3	26	
2009	VIII	1	31	89
		2	31	
		3	27	
Toplam	8	19	298	

Tablo 1’de görüldüğü gibi değerlendirmeye alınan 298 bilimsel yayın 8 cilt, 19 sayı içinde yer almaktadır. Değerlendirmeye alınan 298 bilimsel yayının yıllara göre dağılımına bakıldığında; on ikisinin 2002’de, on dokuzunun 2003’de, on altısının 2004’te, on beşinin 2005’te, yirmi dokuzunun 2006’da, kırk dokuzunun 2007’de, altmış dokuzunun 2008’de, seksen dokuzunun da 2009’da

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

yayınlandığı görülmektedir. 2009 yılı, yayın sayısının açısından ilk sırada gelmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla öncelikle alan yazın taraması yapılmış ve kuramsal bölüm oluşturulmuştur.

Daha sonra İlköğretim-Online Dergisi'nde yayınlanan 298 bilimsel yayın ve bu yayınlarda yararlanılan 6314 kaynak "sözlük" odaklı olarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Sözlük kullanılan yayınlarda "bilimsel yayının ve kullanılan sözlüğün künye bilgileri" kayıt altına alınmıştır. Bu bilgilerin dökümüne daha sonra ilgili tablolarda yer verilmiştir.

Verilerin analizi sürecinde yapılan tüm işlemler araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra araştırmacı ve alan uzmanı bir araya gelerek yaptıkları çalışmaları karşılaştırmış, güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu süreç, araştırmacı ve uzman görüş birliğine ulaştıklarında sona ermiştir. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü [Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği +Görüş Ayrılığı)] kullanılmıştır. Hesaplamanın sonunda araştırmanın güvenilirliği % 96 çıkmıştır. Güvenirlik sonucunun %70'in üzerinde çıkması araştırmanın güvenilirliği için geçerli bir orandır (Miles ve Huberman 1994). Elde edilen bulgular frekanslarla tablolar hâlinde sunularak yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. İncelenen bilimsel yayınlar; *yayınlara konu alanlarına dağılımları, kaynakların yıllara, konu alanlarına göre dağılımı, kaynaklarda sözlüğe yer verme durumu, yer verilen sözlükler açısından frekans ve yüzdelerle nicel veri kapsamında sunularak yorumlanmıştır.*

Araştırma kapsamına giren bilimsel yayınların alanlara göre dağılımı Tablo 2'de görülmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Tablo 2. Bilimsel yayınların alanlara göre dağılımı

Alanlar	Bilimsel yayın sayısı (f)	%
Eğitim Bilimleri	108	36.24
Matematik Eğitimi	53	17.79
Fen ve Teknoloji Eğitimi	49	16.44
Türkçe Eğitimi	26	8.72
Sosyal Bilgiler Eğitimi	23	7.71
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	15	5.03
Okul Öncesi Eğitimi	7	2.34
Müzik Eğitimi	4	1.34
Beden Eğitimi	4	1.34
Sanat Eğitimi	3	1.00
Yabancı Dil Eğitimi	3	1.00
Resim Eğitimi	2	0.68
Özel Eğitim	1	0.33
Toplam	298	100.00

Tablo 2’de görüldüğü gibi değerlendirmeye alınan 298 bilimsel yayının 108’inin eğitim bilimleri (% 36.24), 53’ünün matematik (%17.79), 49’unun fen ve teknoloji (%16.44), 26’sının Türkçe (%8.72), 23’ünün sosyal bilgiler (%7.71), 16’sının bilgisayar ve öğretim teknolojileri (%5.03), 7’sinin okul öncesi (2.34), 4’ünün müzik ve beden (1.34), 3’ünün sanat ve yabancı dil (%1.00), 2’sinin resim (% 68), 1’inin ise özel eğitim (%0.33) alanlarına ait olduğu görülmektedir. Alanlar açısından ilk üç sırada eğitim bilimleri (% 36.24), matematik (%17.79), fen ve teknoloji eğitimi (%16.44) alanları gelmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Kaynakların alanlara göre dağılımı Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3. Kaynakların alanlara göre dağılımı

Alanlar	Makale sayısı (f)	Kaynak sayısı (f)	%
Eğitim Bilimleri	108	3529	55.89
Matematik Eğitimi	53	770	12.19
Sosyal Bilgiler Eğitimi	23	461	7.30
Türkçe Eğitimi	26	402	6.37
Fen ve Teknoloji Eğitimi	49	344	5.44
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	15	295	4.67
Okul Öncesi Eğitimi	7	196	3.10
Beden Eğitimi	4	124	1.97
Yabancı Dil Eğitimi	3	79	1.25
Sanat Eğitimi	3	35	0.55
Resim Eğitimi	2	33	0.52
Müzik Eğitimi	4	31	0.49
Özel Eğitim	1	15	0.23
Toplam	298	6314	100.00

Tablo 3'te görüldüğü gibi değerlendirmeye alınan 298 bilimsel yayında yer alan 6314 kaynağın 3529'u eğitim bilimleri (% 55.89), alanında yazılan bilimsel yayınlarda kullanılmışken 770'i matematik (%12.19), 461'i sosyal bilgiler (%7.30), 402'si Türkçe (% 6.37), 344'ü fen ve teknoloji (% 5.44), 295'i bilgisayar ve öğretim teknolojileri (% 4.67), 196'sı okul öncesi % 3.10), 124'ü beden (%1.97), 79'u yabancı dil (%1.25), 35'i sanat (% 0.55), 33'ü resim (% 0.52), 31'i müzik (% 0.49) ve 15'i özel eğitim (% 0.25) alanlarında yazılan bilimsel yayınlarda kullanılmıştır. Yararlanılan kaynak sayısı bakımından alanların dağılımına bakıldığında ilk üç sırada eğitim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

bilimleri (% 55.89), matematik (% 12.19) ve sosyal bilgiler (% 7.30) eğitimi alanları gelmektedir.

Bilimsel yayınlarda kullanılan kaynak sayısının yıllara göre değiştiği görülmektedir. Kaynakların yıllara göre dağılımı Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Kaynakların yıllara göre dağılımı

Yıl	Cilt No	Yayın sayısı (f)	Kaynak sayısı (f)	Ortalama kaynak sayısı (f)
2002	I	12	76	6.33
2003	II	19	144	7.57
2004	III	16	137	8.56
2005	IV	15	301	20.06
2006	V	29	429	14.79
2007	VI	49	1000	20.40
2008	VII	69	1825	26.44
2009	VIII	89	2402	26.98
Toplam	8	298	6314	21.18

Tablo 4'te görüldüğü gibi değerlendirmeye alınan 298 yayında geçen toplam 6314 kaynağın yıllara göre dağılımına bakıldığında; 2002'de 76 (% 6.33), 2003'de 144 (% 7.57), 2004'te 137 (% 8.56), 2005'te 301, (% 20.06) 2006'da 429 (% 14.79), 2007'de 1000 (%20.40), 2008'de 1825 (% 26.44), 2009'da 2402 (% 26.98) kaynağın kullanıldığı görülmektedir. Son üç yılda yani 2007, 2008, 2009 yıllarında yayınlarda kullanılan kaynak sayısında önemli oranda artış olduğu dikkat çekmektedir.

Yayınlarda sözlük kullanma durumuna ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Tablo 5. Yayınlarda sözlük kullanma durumu

Alanlar	Yayın sayısı (f)	Sözlük kullanılan yayın sayısı (f)
Eğitim Bilimleri	108	1
Matematik Eğitimi	53	-
Fen ve Teknoloji Eğitimi	49	-
Türkçe Eğitimi	26	-
Sosyal Bilgiler Eğitimi	23	-
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri	15	-
Okul Öncesi Eğitimi	7	-
Müzik Eğitimi	4	-
Beden Eğitimi	4	-
Sanat Eğitimi	3	-
Yabancı Dil Eğitimi	3	-
Resim Eğitimi	2	-
Özel Eğitim	1	-
Toplam	298	1

Tablo 5'te görüldüğü gibi, değerlendirmeye alınan 298 yayından sadece eğitim bilimleri alanına ait bir yayında sözlük kullanılmış, 297 yayında ise sözlük kullanılmamıştır.

Kaynaklarda sözlük kullanma durumuna yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Tablo 6. Kaynaklarda sözlük kullanma durumu

Alanlar	Yayı n sayıs ı (f)	Sözlük kullanıla n yayın sayısı (f)	Kayna k sayısı (f)	Kaynaklarda ki sözlük sayısı (f)
Eğitim Bilimleri	108	1	3529	3
Matematik Eğitimi	53	-	770	-
Fen ve Teknoloji Eğitimi	49	-	461	-
Türkçe Eğitimi	26	-	402	-
Sosyal Bilgiler Eğitimi	23	-	344	-
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	15	-	295	-
Okul Öncesi Eğitimi	7	-	196	-
Müzik Eğitimi	4	-	124	-
Beden Eğitimi	4	-	79	-
Sanat Eğitimi	3	-	35	-
Yabancı Dil Eğitimi	3	-	33	-
Resim Eğitimi	2	-	31	-
Özel Eğitim	1	-	15	-
Toplam	298	1	6314	3

Tablo 6’da görüldüğü gibi, değerlendirmeye alınan 298 yayında geçen 6314 kaynağın sadece 3’ü sözlüğe kalan 6311’inin ise farklı konulara aittir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Derginin 7. cildi, 3. sayısında, 758-768 sayfaları arasında yayımlanan ve ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin sözcüklerle düşünme ve sözel akıl yürütme yeteneklerini ölçmeyi amaçlayan yayında aşağıda adı geçen sözlüklerden yararlanılmıştır (Çelen, 2008, 762):

- *Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük (2005).*
- *Türk Dil Kurumu, İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (2005).*
- *Kuşçu, H. Kuşçu, Ü. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (1997).*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

İlköğretim odaklı bilimsel yayınlarda sözlük kullanma durumunu belirlemeye yönelik olarak yapılan bu araştırmada 298 bilimsel yayın ve bu yayınlarda geçen 6314 kaynak değerlendirilmiştir.

Değerlendirilen 298 bilimsel yayın; 8 cilt, 19 sayı içinde yer almaktadır. Bu yayınların yıllara göre dağılımına bakıldığında; on ikisinin 2002'de, on dokuzunun 2003'de, on altısının 2004'te, on beşinin 2005'te, yirmi dokuzunun 2006'da, kırk dokuzunun 2007'de, altmış dokuzunun 2008'de, seksen dokuzunun ise 2009'da yayınlandığı görülmektedir.

Bu yayınların 108'i eğitim bilimleri, 53'ü matematik, 49'u fen ve teknoloji, 26'sı Türkçe, 23'ü sosyal bilgiler, 16'sı bilgisayar ve öğretim teknolojileri, 7'si okul öncesi, 4'ü müzik ve beden, 3'ü sanat ve yabancı dil, 2'si resim ve 1'i de özel eğitim alanına aittir. Yüzdelik oranlar açısından bir değerlendirildiğinde ilk üç sırayı eğitim bilimleri (% 36. 24), matematik (%17.79), fen ve teknoloji eğitimi alanlarının (%16.44) aldığı görülmektedir.

Bilimsel yayınlarda adı geçen 6314 kaynağın 3529'u eğitim bilimleri, 770'i matematik, 461'i sosyal bilgiler, 402'si Türkçe, 344'ü fen ve teknoloji, 295'i bilgisayar ve öğretim teknolojileri, 196'sı okul öncesi, 124'ü beden, 79'u yabancı dil, 35'i sanat, 33'ü resim, 31'i müzik, 15'i de özel eğitim alanlarında yazılmıştır.

Bilimsel yayınlarda kullanılan kaynak sayısının yıllara göre dağılımı; 2002'de 76, 2003'de 144, 2004'te 137, 2005'te 301, 2006'da 429, 2007'de 1000, 2008'de 1825, 2009'da 2402 şeklinde

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

gerçekleşmiştir. Son üç yılda yani 2007, 2008, 2009 yıllarında yayınlarda kullanılan kaynak sayısında önemli oranda artış olmuştur. 2002’de yayınlarda kullanılan kaynak sayısının yüzdeler oranı % 6.33 iken bu oran 2009’da % 26.98’e yükselmiştir.

Yayınlarda sözlük kullanma durumuna bakıldığında; değerlendirmeye alınan 298 yayın içinden sadece bir yayında sözlük kullanıldığı görülmüştür. 297 yayında ise kaynaklar arasında sözlüğe yer verilmemiştir.

Sözlük kullanılan yayının konu alanı eğitim bilimleridir. Derginin 7. cildi, 3. sayısında 758-768 sayfaları arasında yayımlanan ve ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin sözcüklerle düşünme ve sözel akıl yürütme yeteneklerini ölçmeyi amaçlayan yayında aşağıda adı geçen üç sözlükten yararlanıldığı görülmüştür:

- *Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük (2005).*
- *Türk Dil Kurumu, İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (2005).*
- *Kuşçu, H. Kuşçu, Ü. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (1997).*

Öneriler

Bilimsel yayınlarda kavram ve terimlerin tanımları yapılırken sözlüklerden yararlanma yoluna gidilmelidir.

Kullanılan sözcüklerin yapı ve işlevlerini tam olarak kavramak ve bilimsel yayında dili bütün incelikleriyle kullanarak daha nitelikli bilimsel yayınlar ortaya çıkarabilmek amacıyla sözlüklerden yararlanılmalıdır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, **Her Yönüyle Dil**, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- AKSAN, Doğan, **Türkçenin Söz Varlığı**, Engin Yayınevi, Ankara 1996.
- AKSAN, Doğan, “Türkler’de Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”, **XI. Dilbilim Kurultayı Bildirileri**, ODTÜ, Ankara 1997, s. 231-236.
- BAŞKAN, Özcan, **Lengüistik Metodu**, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- BÖLER, Tuncay, “Türkçe Sözlük (TDK) ile Örnekleriyle Türkçe Sözlük’ü (MEB) Karşılaştırma Denemesi”, **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 1 (2006), s. 101-118
- ÇELEN, Ümit, “Klasik Test Kuramı ve Madde Tepki Kuramı Yöntemleriyle Geliştirilen İki Testin Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Karşılaştırılması”, **İköğretim Online**, 7(3), (2008), 758-768.
- ÇOTUKSÖKEN, Y. **Türkçe Üzerine Denemeler ve Eleştiriler 1**, Papatya Yayıncılık, İstanbul 2002.
- DURMUŞOĞLU, Gül. “Sözlükbilim Işığında Türk Sözlükçülüğü, Dilbilim ve Türkçe”, **Dil Derneği**, (1990), s. 111-117.
- ERBAY, Fatih, “Türkçe Sözlük’ün İlk ve Son Baskısındaki Batı Kökenli Kelimelere Dair”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 11, (2002), s.129-135.
- GÖÇER, Ali, “Türk Dili ile İlgili Sözlüklere Genel Bir Bakış ve Günümüz İlköğretim Sözlükleri”, **Türk Dili Dergisi**, 598, (Ekim 2001), s. 388-403.
- İLAYDIN, H, “Sözlüklerimize Dair”, **Türk Dili**, (Aralık 1953), 27, s. 127-132.
- KARASAR, N, **Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 1999.
- KAVCAR, C., F. Oğuzkan ve S. Sever, **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**. Engin Yayınevi, Ankara 1997.
- KAYA, Necati (2007). **Okul Sözlüklerinin Değerlendirilmesi (1945-2005)**. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

MİLES M.B.&HUBERMAN A.M, **Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook**. 2nd Edition. SAGE Publications, Calif. 1994.

TDK, **Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu**, TDK Yayınları, Ankara 2007.

TDK, **Büyük Türkçe Sözlük**, URL:<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=s%F6zl%FCk&ayn=tam> .
Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2009.

VARDAR, Berke, **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1998.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*